

SZKOŁA GŁÓWNA HANDLOWA W WARSZAWIE
WARSAW SCHOOL OF ECONOMICS

Kolegium Analiz Ekonomicznych

Małgorzata Marcinkowska

Autoreferat pracy doktorskiej pt.

„Polityczny Cykl Koniunkturalny”

Praca pisana w Kolegium Analiz Ekonomicznych

Pod kierunkiem naukowym

dr hab. Roberta Kruszewskiego, prof. SGH

Warszawa, Luty 2018

1 Uzasadnienie wyboru tematu

*Demokracja jest bardzo złym ustrojem, jednak do tej pory
nie wymyślono niczego lepszego.*

W. Churchill

System demokratyczny jest szeroko rozpowszechniony na świecie. Zgodnie z danymi pochodzącymi z *The Economist Intelligence Unit's Index of Democracy*¹ w 2014 roku 76 państw na 167 badanych miało ustrój demokratyczny, co za tym idzie, odbywały się w nich demokratyczne wybory, często bezpośrednio².

Pomimo niewątpliwych zalet ustroju demokratycznego, dającego społeczeństwu możliwość wpływania na sposób rządzenia krajem, nie można zapomnieć o istotnych wadach takiego rozwiązania.

Obywatele mają wpływ na politykę kraju poprzez wybór reprezentantów, którzy w ich imieniu będą kierować państwem. Nadzór nad politykiem jest ograniczony, sprowadza się głównie do dnia głosowania, kiedy to wyborcy mogą ponownie udzielić mu swego poparcia lub też wybrać konkurenta. Ponieważ wybory odbywają się raz na kilka lat, rodzi to niebezpieczeństwo, że rządzący może wykorzystywać dostępne mu narzędzia polityki monetarnej i fiskalnej, aby bezpośrednio przed wyborami poprawić stan gospodarki i tym samym zwiększyć szanse na reelekcję. Takie nieuzasadnione ekonomicznie interwencje, mogą doprowadzić do wahań koniunktury o podłożu politycznym, czyli do politycznego cyklu koniunkturalnego (PCK).

¹ *Democracy Index 2014, Democracy and its discontents A report from The Economist Intelligence Unit, The Economist Unit Limited 2015*

²W zależności od specyfiki kraju, głowa państwa może być wybierana w sposób bezpośredni (jak np. w Polsce i Francji) lub pośredni (np. we Włoszech czy w RFN). Według OBWE, zasady demokratycznych wyborów to :

1. Wybory odbywają się w rozsądnych odstępach
2. Wszyscy posłowie, przynajmniej jednej izby parlamentu wybierani są w bezpośrednich wyborach.
3. Zagwarantowane jest powszechne i równe prawo wyborcze.
4. Głosy oddawane są w tajnym głosowaniu., którego wyniki ogłaszane są publicznie

Election Observation Handbook: Sixth Edition, Organization for Security and Co-operation in Europe 11.06.2010

Zagadnienie PCK jest niezwykle ciekawe w kontekście bieżącej sytuacji polityczno-gospodarczej w Europie i na świecie. Postępująca globalizacja, integracja krajów Unii Europejskiej, fala problemów finansowych w państwach uważanych do niedawna za stabilne ekonomicznie oraz radykalizacja społeczeństw sprawiają, że zasadnym staje się pytanie: czy politycy mają wpływ na stan gospodarki krajowej i czy ich działania mogą spowodować wahania koniunktury?

W literaturze światowej temat ten doczekał się szerokich opracowań, jednakże w Polsce jest wciąż mało znany, dlatego w dysertacji ukazany został problem PCK ze szczególnym uwzględnieniem czynników charakterystycznych dla gospodarki polskiej.

2 Cel rozprawy i główne hipotezy

Celem rozprawy doktorskiej jest zbadanie czy w gospodarkach demokratycznych występują cykle koniunkturalne o podłożu politycznym oraz wyjaśnienie mechanizmów leżących u podstaw takich cykli.

W rozprawie doktorskiej przeprowadzono weryfikację następujących hipotez:

1. *Politycy mają silne przesłanki do manipulowania gospodarką zgodnie z cyklem wyborczym.*

W państwach o ustroju demokratycznym rządzący oceniani są przez wyborców cyklicznie, podczas wyborów. Sytuacja ta stwarza zagrożenie, że politycy chcąc zwiększyć szanse na reelekcję, będą starali się poprawić stan gospodarki w okresach bezpośrednio poprzedzającym wybory. Konsekwencją takich działań jest powstanie politycznego cyklu koniunkturalnego o charakterze oportunistycznym.

2. *W Polsce występuje PCK o charakterze fiskalnym na poziomie samorządowym.*

Przejawia się on przede wszystkim w sferze fiskalnej, poprzez zwiększone wydatki i inwestycje gmin w okresie przedwyborczym. Siła tego zjawiska zależy min. od wielkości, rodzaju i zamożności gminy.

3 Przegląd literatury

Jako pierwszy problem cyklu koniunkturalnego, u którego podstawy leżą interesy polityczne, poruszył Michał Kalecki. W swojej pracy „Political aspects of full employment”³ przedstawił zależność między wahaniami gospodarki a zmianami układu sił między pracownikami i pracodawcami. Walka o wpływy pociągała za sobą zmiany w wielkości bezrobocia i inflacji. Kalecki powiązał występowanie recesji z próbą przełamania siły robotników przez polityków, na których nacisk wywierali pracodawcy.

Niemniej jednak, początek teorii politycznego cyklu koniunkturalnego datuje się na lata siedemdziesiąte XX wieku. Wyróżnić możemy dwie główne gałęzie⁴ – wyborczy (oportunistyczny) cykl koniunkturalny i partyjny (ideologiczny) cykl koniunkturalny.

Twórcą pierwszej z nich jest Nordhaus⁵. W 1975 roku stworzył teorię politycznego cyklu koniunkturalnego. Jego model zakładał, że politycy, chcąc zachować władzę, będą pobudzali gospodarkę w okresie przedwyborczym, aby tym samym zwiększyć prawdopodobieństwo reelekcji. Sprawujący władzę wykorzystując narzędzia monetarne poruszają się wzdłuż krzywej Philippsa, a społeczeństwo podejmuje decyzję na podstawie retrospektywnej oceny stanu gospodarki i dostosowuje swoje oczekiwania inflacyjne (wyborcy naiwni). Obok Nordhaua tematyką tą zajmował się również Lindbeck⁶ i McRae⁷. U podstaw tych modeli leży teoria keynesistowska, przez co poddawane były krytyce ze strony zwolenników ekonomii klasycznej. W odpowiedzi na powyższe zarzuty, podjęto próby modyfikacji modelu, mające na celu wprowadzenie elementów klasycznych. Rogoff i Siebert⁸, Rogoff⁹ oraz Persson i Tabellini¹⁰ wykazali, że krótkowzroczność wyborców nie jest warunkiem koniecznym do tego, aby polityczny cykl koniunkturalny powstał. Istnieje możliwość występowania cyklu oportunistycznego, nawet wówczas, gdy społeczeństwo jest racjonalne i dalekowzrocne.

³M. Kalecki, *Political aspects of full employment*, „Political Quarterly” nr 14 1943, s. 322-31.

⁴K. Piech, *Polityczny cykl koniunkturalny w krajach rozwiniętej demokracji*, referat na konferencję naukową pt. „Transformacja systemowa w Polsce – oceny i perspektywy”, Krynica Górská, 11-14 czerwca 2000

⁵W. Nordhaus, *The Political Business Cycle*, „Review of Economic Studies”, nr 42, 1975, 169-90.

⁶A. Lindbeck, *Stabilization Policies in open economies with endogenous politicians*, „American Economic Review (papers and proceedings)” nr 66 1976, s. 1-19.

⁷D. McRae, *A Political Model of the Business Cycle*, „Journal of Political Economy”, nr 85 1977, s. 239-263

⁸K. Rogoff, A. Siebert, *Elections and macroeconomic Policy cycle*, „Review of Economic Studies”, nr 55 1988, s. 1-16.

⁹K. Rogoff, *Equilibrium political budget cycles*, „American Economic Review”, nr 80, 1990, s. 21-36.

¹⁰T. Persson, G. Tabellini, *Macroeconomic Policy, credibility and politics*, „Harwood Academic Publishers”, Londyn 1990.

Drugim nurtem badań nad politycznym cyklem koniunkturalnym jest podejście partyjne. U jego podstaw leży przekonanie, że politycy podczas dokonywania wyboru narzędzi polityki monetarnej i fiskalnej, nie kierują się jedynie osobistym interesem i chęcią zapewnienia sobie reelekcji, lecz wybierają takie rozwiązania, które odpowiadają ich partyjnemu światopoglądowi. Zgodnie z tym przekonaniem lewica, bardziej wrażliwa społecznie, preferuje niskie bezrobocie, kosztem wyższej inflacji, natomiast partia prawicowa będzie godzić się na wyższą stopę bezrobocia w celu pobudzenia gospodarki. Twórcą nurtu był Hibbs¹¹. Zgodnie z jego teorią, partie polityczne, będą wybierały stałe kombinacje bezrobocia i inflacji na krzywej Philipsa, tak, aby możliwie najpełniej odpowiadały ich ideologii. Podstawowy model został uzupełniony przez Alesinę¹² oraz Chappella i Keecha¹³ o racjonalne oczekiwania wyborców.

W najnowszej literaturze możemy znaleźć wiele modeli odwołujących się zarówno do teorii oportunistycznego, jak i partyjnego PCK. Jedną z ciekawszych innowacji jest wprowadzenie do tradycyjnego modelu politycznego cyklu koniunkturalnego narzędzia mogącego dyscyplinować polityków. Francisco Candel-Sánchez¹⁴ w swojej pracy wprowadził możliwość implementacji systemu kar dla zachowań prowadzących do odejścia od optymalnej polityki fiskalnej, który zniechęca polityków do wykorzystywania swojej przewagi.

Gernot Sieg¹⁵ udowodnił, że niezależny bank centralny może generować PCK nawet wówczas, gdy wyborcy dostosowują swoje oczekiwania do zaobserwowanej polityki.

Allan Drazen¹⁶ zaproponował model aktywnej polityki fiskalnej i pasywnej polityki monetarnej (Active fiscal- passive monetary model, AFPM). Model zakłada istnienie polityków dysponujących narzędziami polityki fiskalnej i niezależnego od nich banku centralnego prowadzącego politykę pieniężną. Między nimi zachodzą interakcje – rząd ekspansywną polityką fiskalną stara się wpłynąć na decyzje podejmowane przez władze monetarne.

¹¹ D. Hibbs, *Political parties and macroeconomic policy*, „The American Political Science Review”, nr 7, 1997, s. 1467-1487.

¹² A. Alesina, *Macroeconomic Policy In two-party system as a repeated game*, „Quarterly Journal of Economics”, nr 102 1987, s. 651-67; A. Alesina, *Macroeconomics and politics*, „NBER Macroeconomic Annual”, MIT, Cambridge 1988, s. 13-52.

¹³ H. Chappell, W. Keech, *Policy Motivation and Party Differences in a Dynamic Spatial Model of Party Competition*, „American Political Science Review” nr 80, 1986, s.881-99.

¹⁴ F. Candel-Sánchez, *Incentives for budget discipline in the presence of elections*, „European Journal of Political Economy”, nr 23, 2007, s. 863–884.

¹⁵ G. Sieg, *A political business cycle with bloodedly rational agents*, „European Journal of Political Economy”, nr 17, 2001, s. 39–52.

¹⁶ A. Drazen, *The AFPM Model of the Political Business Cycle*,

Sasakura¹⁷ bada PCK w sytuacji, gdy różne grupy interesantów próbują wpływać na decydentów tak, aby prowadzili pożądaną przez nich politykę fiskalną. Zauważył, że o ile wzrost wydatków rządowych jest łatwy do wprowadzenia i powszechnie akceptowany, o tyle próba zredukowania ich może się spotkać ze znacznym oporem społecznym. Takie zachowanie przy jednoczesnej próbie generowania przez rządzących politycznego cyklu koniunkturalnego może prowadzić do stanu, który autor określa mianem politycznego chaosu.

Dowody empiryczne na istnienie politycznego cyklu koniunkturalnego dostarczają m.in. Shi i Svensson.¹⁸ Przeanalizowali cykliczność polityki fiskalnej na danych pochodzących z krajów zarówno rozwiniętych, jak i rozwijających się. Wyniki potwierdziły występowanie cyklu koniunkturalnego w wydatkach rządowych i deficycie fiskalnym. Autorzy podkreślają, że PCK jest bardziej widoczny w krajach rozwijających się. Dowody na występowanie politycznego cyklu koniunkturalnego we współczesnych gospodarkach dostarczają również min. Brender i Drazen¹⁹, González²⁰, Alt i Lassen²¹, Block²² oraz Coelho, Veiga i Veiga²³.

Dotychczasowe badania skupiają się głównie na dużych gospodarkach, gdzie rządzący mają znaczny wpływ na gospodarkę za pomocą narzędzi polityki monetarnej i fiskalnej. Propozycja modelu zawarta w niniejszej rozprawie stanowi uzupełnienie tych badań o czynniki charakterystyczne dla małych gospodarek lokalnych.

¹⁷ K. Sasakura, *Political economic chaos?*, „Journal of Economic Behaviour and Organization”, nr 27, 1995, s. 213-221.

¹⁸ M. Shi, J. Svensson, *Political Business Cycles in Developed and Developing Countries*, Working Paper, The World Bank, February 2000.

¹⁹ A. Brender, A. Drazen, *Political budget cycles in new versus established democracies*, „Journal of Monetary Economics”, nr 52, 2005, s. 1271-1295.

²⁰ M. González, *On elections democracy and macroeconomic Policy cycles*, working paper, 2002.

²¹ J.E. Alt, D. Lassen, *Fiscal Transparency, political parties and debt In OECD countries*, working paper, Harvard University, 2003.

²² S. A. Block, *Political business cycles, democratization, and economic reform: the case of Africa*, „Journal of Development Economics”, nr 67, 2002, s. 205-228

²³ C. Coelho, J. F. Veiga i L. Veiga, *Political business cycles in local employment: Evidence from Portugal*, „Economics Letters”, nr 93, 2006, s. 82-87.

4 Model teoretyczny

Model zaprezentowany w rozprawie doktorskiej ma na celu wyjaśnienie mechanizmów leżących u podstaw politycznego cyklu koniunkturalnego oraz pokazanie możliwości walki z tym zjawiskiem.

Uzasadnia on występowanie PCK wówczas, gdy rządzący nie mają wpływu na politykę monetarną, dysponują jedynie narzędziami polityki fiskalnej.

Za podstawę pracy przyjęto model systemu demokratycznego Hansa Garsbacha i Vereny Liessem²⁴, następnie rozbudowano go i uzupełniono o elementy opisujące polityczny cykl koniunkturalny.

Podstawowa forma modelu ma postać skończonej gry o 3 okresach, tzn. polityk może sprawować urząd jedynie przez dwie kadencje. Konsekwencją tego jest brak zachęty w postaci możliwości ponownego pełnienia urzędu podczas drugiej kadencji.

Pierwsza kadencja składa się z dwóch okresów:

- $t = 1$ - oznacza okres początkowy
- $t = 2$ - okres przedwyborczy, podczas którego trwa kampania wyborcza

Ponieważ w trakcie drugiej kadencji polityk nie angażuje się już w walkę wyborczą, czas pełnienia urzędu jest opisany za pomocą jednolitego okresu $t = 3$, o długości równej sumie długości okresu pierwszego i drugiego.

Podczas pełnienia urzędu przez pierwszą kadencję, w okresie t , $t \in \{1,2\}$, polityk podejmuje wysiłek e_t i ponosi koszty $C(e_t)$. Jednocześnie uzyskuje korzyść w postaci tzw. renty ego R_t . Są to wszystkie materialne i niematerialne korzyści, jakie polityk osiąga z samego faktu sprawowania urzędu.

Podejmując wysiłek polityk stwarza dla społeczeństwa korzyść y_t , gdzie $e_t = y_t$.

²⁴ H. Gersbach, V. Liessem, *Reelection threshold contracts in politics*, Social Choice Welfare, Vol 31, nr 2, s.253

Do wyborców wysyłany jest tym samym sygnał (s_t), na którego podstawie wyborcy będą oceniać kompetencje rządzącego.

$$s_t = y_t + \varepsilon_t = e_t + \varepsilon_t$$

Użyteczność wyborców U_t^w w okresie t wyrażona jest poprzez wartość oczekiwaną korzyści y_t po zaobserwowaniu sygnału s_t .

$$U_t^w = E(y_t | s_t)$$

W ciągu całej gry wyborcy uzyskują użyteczność równą:

$$U^w = \sum_{t=1}^n E(y_t | s_t)$$

gdzie n jest liczbą okresów.

Podejmując decyzje, na kogo głosować, społeczeństwo będzie dążyło do maksymalizacji użyteczności płynącej z pracy polityka. Zależy im zatem na tym, by wkładał on jak największy wysiłek, w celu wygenerowania jak największej korzyści.

Politycy wiedzą, że wyborcy odczuwają bieżące sygnały mocniej, niż te z poprzednich okresów, dlatego planując działania, będą dyskontować wysiłek poczyniony w okresach poprzednich czynnikiem dyskontującym δ , $\delta \in (0,1)$. Użycie tego czynnika można dodatkowo usprawiedliwić wymianą pokoleniową wyborców.

Całkowitą wartość wysiłku e z punktu widzenia wyborców można zapisać jako:

$$\sum_{t=1}^{n-1} \delta^{n-1-t} e_t$$

Politykowi zależy na uzyskaniu reelekcji w celu zwiększenia uzyskanych korzyści.

Na koniec drugiego okresu odbywają się wybory, w których polityk jest wybierany ponownie na stanowisko zgodnie z odczuwalnym przez rządzącego prawdopodobieństwem $q(e_1, e_2)$.

W przypadku uzyskania reelekcji, polityk nie podejmuje już żadnej aktywności, ponieważ wiązałaby się ona z poniesieniem dodatkowych kosztów przy braku możliwości zwiększenia użyteczności przewyższającej rentę ego R_3 , w konsekwencji $e_3 = 0$, $c(e_3) = 0$.

Spółeczeństwo nie uzyskuje żadnych dodatkowych korzyści, $y_3 = 0$, a odbiera jedynie sygnał odpowiadający wartości losowej $s_3 = \varepsilon_3$.

Polityk będzie próbował zmaksymalizować swoją użyteczność na koniec okresu 3:

$$U^p = U_1^p + U_2^p + U_3^p$$

Użyteczność uzyskiwana w okresie trzecim zależy od wysokości renty ego, jak również od prawdopodobieństwa wygranej w wyborach.

W równowadze rządzący wybierze takie wartości e_1 i e_2 , które zapewnią mu maksymalną użyteczność z pełnienia urzędu.

Funkcja kosztów została zdefiniowana następująco:

$$C(e) = ce^2, c > 0$$

Funkcja odczuwalnego prawdopodobieństwa wyboru na kolejną kadencję ma postać:

$$q(e) = 1 - \frac{1}{1 + \delta e_1 + e_2}$$

Polityk będzie maksymalizował użyteczność z całej gry ze względu na poziom poczynionego wysiłku e :

$$\max_{\{e_1, e_2\}} (R_1 - ce_1^2 + R_2 - ce_2^2 + \left(1 - \frac{1}{1 + \delta e_1 + e_2}\right) R_3)$$

Rozwiązując warunki konieczne dla problemu optymalizacyjnego uzyskano zależność $e_1 = \delta e_2$, co potwierdza wzrost wysiłku podejmowanego przez polityka w okresie przedwyborczym.

Podstawowy model został następnie rozszerzony poprzez:

- Zwiększenie ilości kadencji, o jakie może się ubiegać polityk
- Wprowadzenie możliwości wzrostu kompetencji polityka wraz z czasem jaki sprawuje urząd.

Z przeprowadzonej analizy wynika, że czynniki te nie wpływają na zmianę zachowania polityka. W stanie równowagi będzie on zwiększał nakłady wysiłku e w okresach przedwyborczych w porównaniu do okresów poprzedzających.

W każdym z omówionych wariantów modelu siła z jaką będzie występować polityczny cykl koniunkturalny zależy od subiektywnej oceny polityka, zatem można przypuszczać, że zjawisko to będzie przejawiać się z różną siłą w poszczególnych gospodarkach.

Dodatkowo rozprawa doktorska zawiera propozycje mechanizmów powstrzymujących władze przed generowaniem politycznego cyklu koniunkturalnego.

W pierwszym wariantcie wprowadzony został mechanizm karzący rządzących za odstępstwa od optymalnej polityki. Pokazano, że jest możliwe nałożenie takiej kary, przy której polityk nie będzie zwiększał nakładów wysiłku przed wyborami. Wysokość tej kary zależy od czynnika dyskontującego δ i wysokości standardowych kosztów działalności polityka.

Drugi wariant zakłada wprowadzenie do modelu kontraktów progowych. Jest to rozwiązanie zaproponowane przez Hansa Gersbacha i Verenę Liessem w artykule „Reelection threshold contracts in politics”²⁵, zobowiązujące polityków do realizacji kontraktów, które podpisali się w trakcie trwania kampanii wyborczej, co za tym idzie nie daje podstaw do manipulacji gospodarką związaną z wyborami.

Oba mechanizmy skutecznie zapobiegają powstawaniu politycznego cyklu koniunkturalnego, jednakże niosą za sobą pewne ograniczenia. Wprowadzają konieczność zmian ustrojowych, ograniczają działania demokratycznie wybranej władzy oraz zmniejszają możliwość elastycznej odpowiedzi polityka na nieoczekiwane szoki zewnętrzne.

Niniejszy model jest użytecznym narzędziem, pozwalającym wyjaśnić wpływ cyklu wyborczego na politykę władzy. Tłumaczy zachowanie rządzących pokazując czynniki wpływające na ich decyzje.

²⁵ H. Gersbach, V. Liessem, *op. cit.*

5 Model empiryczny

W celu potwierdzenia hipotezy o występowaniu politycznego cyklu koniunkturalnego w Polsce na poziomie samorządowym wykorzystany został dynamiczny model panelowy w postaci zaproponowanej przez Veigę i Veigę²⁶.

Model ten opiera się na uogólnionej metodzie momentów, dla danych panelowych, opisaną przez Arellano i Bonda²⁷.

Do estymacji modelu wykorzystano dane dotyczące dochodów, wydatków oraz ludności gmin w latach 1994-2014 pochodzące z banku danych lokalnych²⁸.

Duże zróżnicowanie jednostek terytorialnych w Polsce uniemożliwiało oszacowanie wiarygodnego modelu dla wszystkich gmin łącznie, dlatego została przeprowadzona analiza skupień metodą k-median w oparciu o liczbę ludności i dochód gminy. Uwzględniono również typ gmin oraz region, w jakim się znajduje gmina. Dzięki temu udało się określić różnice między poszczególnymi jednostkami terytorialnymi i uwzględnić charakter lokalnej gospodarki.

Ostateczna postać modelu opisana jest wzorem:

$$Inwestycje_t = \alpha Inwestycje_{t-1} + \beta_0 + \beta_1 Dochód_t + \beta_2 Wybory_t + \beta_3 UE_t$$

gdzie

Inwestycje – wysokość wydatków inwestycyjnych w gminie na jednego mieszkańca mieszkańca [PLN, skorygowany deflatorem PKB] ,

Dochód - całkowity dochód gminy *i* w roku *t* w przeliczeniu na jednego mieszkańca [PLN, skorygowany deflatorem PKB]

Wybory – zmienna przyjmująca wartość 1 w roku wyborczym i 0 w latach, gdy wyborów nie ma. Zmienna ta nie uwzględnia wyborów uzupełniających.

UE - zmienna przyjmująca wartość 0 dla lat 1994-2003 (przed przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej) i wartość 1 w latach 2004-2014 (po przystąpieniu do Unii).

²⁶ F. Veiga, L. Veiga, *Political Business Cycles at the Municipal Level*, "NIPE Working Paper", WP-4/2004, s. 1–26. op cit., s.1-26.

²⁷M. Arellano, S. Bond (1991) *Some tests of specification for panel data: Monte carlo evidence and an application to employment equations*, "The Review of Economic Studies", Nr 58: s. 277–297.

²⁸ Bank Danych Lokalnych, http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks (dostęp 04.01.2016)

Model ten wyestymowany został za pomocą pakietu statystycznego GRET. Użyto metody two-step GMM-SYS z wykorzystaniem asymptotycznych błędów standardowych.

Do przetestowania modelu zostały wykorzystane testy autokorelacji składnika losowego (test AR(1), Test AR(2)), test istotności zmiennych objaśniających (test Walda) oraz test nadmiernej identyfikacji (test Sargana).

Wyniki estymacji potwierdzają występowanie politycznego cyklu koniunkturalnego w 9 z 19 grup gmin. Statystycznie istotne zwiększenie wydatków inwestycyjnych w okresach przedwyborczych zaobserwowano dla:

- małych gmin miejskich z regionów centralnego, południowego i wschodniego
- małych gmin miejsko-wiejskich z regionu południowego, północno-zachodniego, południowo-zachodniego i północnego
- gmin wiejskich z regionu północnego
- średnich gmin miejskich i miejsko-wiejskich

W pozostałych gminach nie stwierdzono przejawów politycznego cyklu koniunkturalnego.

Wyniki te są uzasadnione ze względu na charakter gmin.

PCK nie udało się zaobserwować w największych gminach miejskich, gdzie dystans między rządzącymi a wyborcami jest znaczny. Trudniej jest powiązać stan gospodarki lokalnej z konkretnymi politykami, dlatego bodźce do manipulowania gospodarką są mniejsze.

Elektorat gmin wiejskich natomiast charakteryzuje się silnym przywiązaniem do tradycji, a wyborcy częściej niż w miastach kierują się przy wyborze samorządu osobistą sympatią niż oceną konkretnych działań.

Natomiast w małych i średnich miastach, gdzie PCK występuje najczęściej, obywatele nie mają bezpośredniego kontaktu z rządzącymi, a co za tym idzie dysponują niepełną informacją o ich kompetencjach. Jednocześnie są na tyle blisko, że mogą łatwo zaobserwować efekty działań rządzących. Politykom zatem łatwiej jest uzyskać poprawę wizerunku wśród wyborców manipulując gospodarką w okresie przedwyborczym.

6 Podsumowanie

Niniejsza rozprawa doktorska stanowi istotny wkład w badania nad zagadnieniem politycznego cyklu koniunkturalnego.

Zaprezentowany model w sposób innowacyjny tłumaczy mechanizmy generowania PCK, wskazując jako jego główną przyczynę chęć polityków do maksymalizowania osobistej użyteczności w sytuacji gdy efekty ich pracy oceniane są cyklicznie, pod koniec każdej kadencji.

Dodatkowo zaprezentowane zostały sposoby walki z politycznym cyklem koniunkturalnym poprzez wprowadzenie mechanizmów zniechęcających rządzących do manipulacji gospodarką. Takimi instrumentami mogą być na przykład kary nakładane na polityków za zwiększanie wydatków lub kontrakty progowe zobowiązujące polityków do określonego zachowania.

Warto jednak zauważyć, że zaproponowane narzędzia mają swoje ograniczenia, dlatego rozwijanie metod walki z PCK stanowi wyzwanie do dalszych badań.

Również badania empiryczne uzupełniają dotychczasową wiedzę, dostarczając dowodów na występowanie politycznego cyklu koniunkturalnego o charakterze fiskalnym w Polsce na poziomie samorządowym.

Praca ukazuje, że temat PCK jest wciąż aktualny. Pomimo zmian zachodzących na świecie, takich jak globalizacja, integracja europejska, wzrost poziomu demokratyzacji krajów, problem fluktuacji koniunktury spowodowanej realizacją celów politycznych rządzących wciąż istnieje. Dlatego powinno się pogłębiać wiedzę na temat tego zjawiska i rozwijać narzędzia służące ograniczaniu jego negatywnych skutków.

Literatura

1. Alesina A, *Macroeconomic Policy In two-party system as a repeated game*, „Quarterly Journal of Economics”, nr 102 1987, s. 651-67; A. Alesina, *Macroeconomics and politics*, „NBER Macroeconomic Annual”, MIT, Cambridge 1988, s. 13-52.
2. Alt J.E., Lassen D., *Fiscal Transparency, political parties and debt In OECD countries*, working paper, Harvard University, 2003.
3. Arellano M., Bond S. (1991) *Some tests of specification for panel data: Monte carlo evidence and an application to employment equations*, „The Review of Economic Studies”, Nr 58: s. 277–297.
4. *Bank Danych Lokalnych*, http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks (dostęp 03.02.2018)
5. Block S. A., *Political business cycles, democratization, and economic reform: the case of Africa*, „Journal of Development Economics”, nr 67, 2002, s. 205–228
6. Brender A., Drazen A., *Political budget cycles in new versus established democracies*, „Journal of Monetary Economics”, nr 52, 2005, s. 1271-1295.
7. Candel-Sánchez F., *Incentives for budget discipline in the presence of elections*, „European Journal of Political Economy”, nr 23, 2007, s. 863–884.
8. Chappell H., Keech W., *Policy Motivation and Party Differences in a Dynamic Spatial Model of Party Competition*, „American Political Science Review” nr 80, 1986, s.881-99.
9. Coelho C, Veiga J. F., Veiga L., *Political business cycles in local employment: Evidence from Portugal*, „Economics Letters”, nr 93, 2006, s. 82–87.
10. *Democracy Index 2014, Democracy and its discontents A report from The Economist Intelligence Unit*, The Economist Unit Limited 2015
11. Drazen A., *The AFPM Model of the Political Business Cycle*,
12. *Election Observation Handbook: Sixth Edition*, Organization for Security and Co-operation in Europe 11.06.2010
13. Gersbach H., Liessem V., *Reelection threshold contracts in politics*, Social Choice Welfare, Vol 31, nr 2, s.253
14. González M., *On elections democracy and macroeconomic Policy cycles*, working paper, 2002.
15. Hibbs D., *Political parties and macroeconomic policy*, „The American Political Science Review”, nr 7, 1997, s. 1467-1487.
16. Kalecki M., *Political aspects of full employment*, „Political Quarterly” nr 14 1943, s. 322-31.
17. Lindbeck A, *Stabilization Policies in open economies with endogenous politicians*, „American Economic Review (papers and proceedings)” nr 66 1976, s. 1-19.
18. McRae D, *A Political Model of the Business Cycle*, „Journal of Political Economy”, nr 85 1977, s. 239-263
19. Nordhaus W., *The Political Business Cycle*, „Review of Economic Studies”, nr 42, 1975, 169-90.
20. Persson T., Tabellini G., *Macroeconomic Policy, creditability and politics*, „Harwood Academic Publishers”, Londyn 1990.
21. Piech K., *Polityczny cykl koniunkturalny w krajach rozwiniętej demokracji*, referat na konferencję naukową pt. „Transformacja systemowa w Polsce – oceny i perspektywy”, Krynica Górská, 11-14 czerwca 2000.
22. Rogoff K, *Equilibrium political budget cycles*, „American Economic Review”, nr 80, 1990, s. 21-36.
23. Rogoff K., Siebert A., *Elections and macroeconomic Policy cycle*, „Review of Economic Studies”, nr 55 1988, s. 1-16.

24. Sasakura K., *Political economic chaos?*, „Journal of Economic Behaviour and Organization”, nr 27, 1995, s. 213-221.
25. Shi M., Svensson J., *Political Business Cycles in Developed and Developing Countries*, Working Paper, The World Bank, February 2000.
26. Sieg G., *A political business cycle with bloodedly rational agents*, „European Journal of Political Economy”, nr 17, 2001, s. 39-52.
27. Veiga L., Veiga F.J., *Political Business Cycles at the Municipal Level*, „NIPE Working Paper”, WP-4/2004, s. 1-26.

Małgorzata Nowakowska